

Використана література:

1. Сергієнко Д. Л. Політехнічна освіта і суспільно корисна праця – основа комуністичного виховання учнів. – К. : Радянська школа, 1983. – 101 с.
2. Сергієнко Д. Л. Суспільно корисна робота учнів у сільському господарстві. – К. : Радянська школа, 1960. – 92 с.
3. Сергієнко Д. Л. Суспільно корисна праця учнів у сільському господарстві // Радянська школа. – 1958. – № 8. – С. 64-69.
4. Сухомлинський В. О. Праця і моральне виховання. – К. : Радянська школа. – 1962. – 156 с.

ПОСТОЮК Н. В. Общественно полезный труд учащейся молодежи в педагогическом наследии Д. Л. Сергиенко.

Рассмотрено идеи организации общественно полезного труда в педагогическом наследии Д. Л. Сергиенко, ведущего украинского специалиста по вопросам политехнического образования и трудового воспитания второй половины XX столетия. Проанализировано мысли педагога о формах, содержании и особенностях планирования общественно полезного труда в школе.

NATALY POSTOYUK. Socially useful work of youth in Dmytro Sergienko's pedagogical heritage

It is considered ideas of the organization of socially useful work in Dmytro Sergienko's pedagogical heritage. He was a leading Ukrainian expert of the second half of XX century on questions of a polytechnic education and labour education. It is analysed the teacher's ideas about forms, contents and peculiarities of planning of socially useful work at school.

**Рашковська В. І.
Кримський економічний інститут**

**ДУХОВНИЙ РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ –
ІСТОРИКО-ЕТНІЧНИЙ АСПЕКТ**

У статті наведеній та проаналізованій педагогічний потенціал історико-етнічних шляхів духовного розвитку особистості майбутнього вчителя у сучасній педагогіці.

Актуальність проблеми. У сучасній освіті недостатня увага відводиться проблемі духовного осмислення національної й християнської історії та культури, “поєднання часів”, чим ускладнюється духовний розвиток особистості. Розвиток духовності майбутнього вчителя має опиратися на національне підґрунтя, що пов’язує окрему людину з її нацією, може з’єднати індивідуальність з духом народу, з проявом духовного життя нації – національною культурою.

Тема статті пов’язана з планом НДР Кримського економічного інституту ДВНЗ “Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана”: “Соціально-культурологічні фактори економічного розвитку АРК”.

Мета. Навести та проаналізувати історико-етнічні аспекти духовного розвитку особистості майбутнього вчителя у сучасній педагогіці.

Основний зміст. Історико-етнічний аспект духовного розвитку особистості майбутнього вчителя передбачає, перш за все, духовне осмислення історичного шляху розвитку нашої держави, культури, мистецтва, етносу, соціальних явищ.

У “Концепції національного виховання” вказується, що “... слово “українець”, як і слово “француз”, “німець”, “росіянин”, може виражати щонайменше три поняття: а) людину, причетну до свого етносу; б) людину, яка усвідомлює себе часткою нації і поділяє з нею її долю; в) громадянина своєї держави, у нашому разі – України” [2]. У наведених словах підкреслюється значення етносу в розвитку духовності українців: “Формування духовності тісно пов’язується з релігійними виховними традиціями. Відомо, що кожна релігія більшою чи меншою мірою взаємодіє з культурою відповідного етносу. У міру запровадження християнства на Русі йшов процес його етнізації. Крім релігійних свят та обрядів, що прийшли з Візантії у Київську Русь, з’явилося немало нових, у яких уже християнство набувало національного забарвлення” [2].

Православна віра служила джерелом моральної сили народу, при цьому наші предки відрізнялися як національною, так і конфесійною толерантністю. Ці риси залишаються актуальними у нашому поліконфесійному сьогоденні. Майбутньому вчителю важливо вміти уникати непорозумінь та конфліктів, які виникають при відсутності духовних орієнтирів та релігійних знань конфесій. Тому вчителю необхідні ґрунтовні і глибокі знання з питань національності та релігійності. Національність і релігійність, етнос і релігія – це саме ті складові, що надають етнічній й конфесійній специфіці всім сферам духовної й матеріальної культури, в т. ч. й освіти. Звертаючись до витоків православ’я, слід зауважити, що у ньому переплелися три чинники: слов’янське язичництво, візантійське християнство та наш народний характер. Всі перераховані складові важливо враховувати при розробці педагогічних шляхів духовного розвитку особистості, оскільки вони тісно переплітаються у православній культурі.

Зокрема, дохристиянське Свято Івана Купала символізує празник всезагальної християнської рівності, коли всі стать рівними між собою протягом однієї ночі. Писанки, на яких закодовані символи світобачення та світосприйняття наших предків трипільської доби, залишаються актуальними у сьогоденні. Малярство писанок є глибоко символічним з

огляду спрямованості художньої семіотики писанок у майбутнє. Як Сонце дає життя всьому суццюму на землі, так і яйце – зародок життя – зберігає в собі творчу силу майбутніх поколінь.

На ґрунті етнічної своєрідності започаткований наш національний ідеал в якому духовні цінності домінують над матеріальними. Своєрідним кодексом народної мудрості й моральності стали приказки: “Душа всьому міра”, “Душа всього найдорожче”. Коли хто здійснював аморальний вчинок, то йому говорили: “Покривив ти душею”, “Не пошкодував ти душі своєї”. Приказки засвідчують, що етнічною своєрідністю духовного світу східних слов'ян, було духовно-моральне, а не раціонально-прагматичне начало, яке широко нав'язується молоді.

Варто наголосити і на нашому народному характері, який увійшов складовим чинником у православну релігію. Молоді важливо усвідомити наведені аспекти, оскільки, як говорив митрополит Іларіон, “... другого рідного народу в світі немає” [8, с. 5]. Педагогічне значення аналізу національного характеру наших предків зустрічаємо у таких історичних джерелах як “Історія русів”, “Книги буття українського народу” М. І. Костомарова, “Світогляд українського народу” І. С. Нечуя-Левицького та інші. Особливі риси українського характеру досліджували також Г. Вашенко, Ф. Вовк, І. Гончаренко, М. С. Грушевський, Д. Донцов, Р. Єндик, О. Кульчицький, В. Липинський, Б. Ольхівський, Є. Онацький, О. Прицак, В. Петров, Л. Ребет, С. Смаль-Стоцький, І. Я. Франко, В. Цимбалістий, Д.Г. Чижевський, В. Щербаківський, В. Янів, Я. Ярема.

Характер українця відрізняється релігійністю, естетизмом, своєрідністю гумору, щирістю, добродушністю та ін. Специфічною рисою характеру нашої нації є притаманна їй висока емоційність. В українській філософії існує думка, що висока емоційність характеру українця є виявом його великої душі (“серця”). Таких поглядів дотримувалися І. Вишенський, Г. С. Сковорода, П. Д. Юркевич, М. В. Гоголь, П. О. Куліш, Т. Г. Шевченко та інші. П. О. Куліш підкреслював, що специфіка природи нашої душі є сильнішою за вплив вчених фанатиків, які тиснуть на неї “мертвенним впливом людей без серця і без істинного розуму”, проте за сприятливих умов душа знову відновлює свою життєвість [5, с. 485].

Такими “сприятливими умовами” у вітчизняній культурі стала концепція “філософії серця”. Нині педагоги повертаються на шляхи концепції “філософії серця”, яка вважається теоретичним підґрунтям духовних основ життя особистості. Наведена концепція носить такі назви у

різних дослідників: “метафізика серця” (Г. С. Сковорода); “містичний центр”, “глибоке серце”, (П. Д. Юркевич); “осередок”, “ядро особистості”, “іскра Божя”, “око небесне” (П. О. Флоренський); “сокровенна самість”, “іконний символ любові”, “джерело творчості” (Б. П. Вишеславцев). У православ’ї “філософією серця” називається “розум, занурений у серце”, “скрижалі сердечного розуму” (Епіфаній Премудрий).

Виходячи з православного розуміння “філософії серця”, один з основоположників педагогічної думки на Русі – Епіфаній Премудрий сформулював основну ідею освіти, що мала подальший розвиток у працях вітчизняних мислителів та просвітителів. В. М. Петров, дослідник спадщини Епіфанія Премудрого, підкреслює, що Епіфаній надає первинність духовному вихованню і підпорядковує йому “вчення книжкове”. Епіфаній Премудрий вважав, що успішність в освіті повністю залежить від підйому учня по сходинках “лествиці” духовно-морального вдосконалення. Тому в часи Епіфанія Премудрого вшановувалася не зовнішня освіченість, не сума знань про видимий світ, а розуміння істини, яке, по слову Епіфанія Премудрого, пишеться на “скрижалях сердечного розуму” [11, с. 91].

Багато уваги поняттю “серця” відводиться у нашій класичній літературі. Т. Г. Шевченко у циклі віршів “Псалми Давидові” пише:

*Пребезумний в серці скаже,
Що бога немає,
В беззаконії мерзів,
Не творить благая.* [14, с. 339].

Серце у православ’ї – це внутрішнє око, яке не завжди буває чистим, воно може бути і “затмареним”, “неосмисленим”, “нерозкаяним” (Рим. 1, 21. 2,5). Навіть у розмовній мові корінь серця зберігає наведену антиномію: він означає сердечність, проте від нього походить і слово сердитися, діяти “в серцях”. Наведені мотиви про жорстоке серце Ієремії, яке з “міцного кришталю”, зустрічаємо у Л. Українки у циклі “Невольницькі пісні”:

*Єреміє, зловісний пророче в залізнім ярмі!
Певне, серце господь тобі дав із твердого кришталю:
як же серце твоє не розбилося від лютого жалю?..*

*Єреміє, ти вічная туга, тебе не збагну:
як же серце твоє не розбилося від лютого жалю?
Бо джерело гаряче і скелю зрива кам'яну.
Так, було твоє серце з твердого, міцного кришталю!* [13, с. 183].

Історико-етнічний аспект духовного розвитку містить також важливу

компоненту, яка є актуальною і значущою у нашому сьогоденні – патріотичне виховання. Проте, патріотичному вихованню не надається належної уваги у сучасній освіті. Доцільно запитати: “З чого починається патріотизм?” Безумовно, з сім'ї, адже любов до Батьківщини починається з любові до своєї родини. Родина є спадкоємицею й охоронницею моральних і духовних звичаїв, традицій і цінностей, створених дідами, прадідами і пращурами.

Крім того, сімейні відносини – це також і духовні відносини. Родинний дім для дитини є духовною міццю, яка захищає її від аморальності зовнішнього світу, розвиває навички переборювати негативний вплив соціуму. Слід підкреслити, що наші національні родинні морально-духовні надбання та традиції здавна ґрунтувалися на християнській історії, яка є великою вчителькою мудрості у родинному вихованні. Достатнього згадати загальновідомий повчальний приклад неповаги до батька, що наводиться у біблійній історії про Хама, сина Ноя. У наш час цей приклад містить актуальний виховний потенціал неприпустимості такої поведінки сина по відношенню до батька. Хам, побачивши оголеного сплячого батька, не лише не прикрив його тіла, а розповів братам, насміхаючись з батька. З тих пір з його ім'ям пов'язане слово хамство. Цей біблійний мотив перегукується з віршем Л. Костенко, написаному за мотивами 16-го псалма.

*Єдиний Боже! Все обсіли хами.
Веди мене шляхетними шляхами.
І не віддай цим людям на поталу, –
вони вже іншу віру натитали.
Одплач в мені, одплач і одболи –
Вони ж моїми друзями були!* [4, с. 97].

Л. Костенко звертається з прохання: “Веди мене шляхетними шляхами”, оминаючи псевдодрузів. Саме таким першим “водієм шляхетних шляхів” стає для людини родина. Родина покликана сприймати, підтримувати примножувати і передавати від покоління до покоління національні духовні традиції. З віком наведене виховне спрямування переростає у любов до свого міста, селища, до рідної природи, зростає і стає свідомим почуттям високої любові до своєї країни і народу. Немає підстав думати, що нове покоління вдосконалить світ і свою особистість без засвоєння морально-духовних надбань та традицій попередників.

Наведеному спрямуванню навчають пам'ятки літератури Давньої Русі. Вони засвідчують, що здавна література проповідувала необхідність “блюсти рідну землю”. Один із сучасних дослідників давньоруської

літератури пише, що “Києво-Печерський патерик” не тільки служив ідеї єднання Русі, формуванню патріотизму, але й стверджував самотність Русі, сприяв розвитку ідеалу поведінки, звичаїв, чернечого етикету [10, с. 11].

Національне виховання духовності засобами православної культури передбачає залучення у сучасну педагогіку внутрішніх, глибинних напрацювань православ'я. На жаль, в освіті часто має місце ідеологія формальної українізації. Введення предмету “Українознавство” не завжди сприяє залученню до глибин національної культури. О. Вишневський писав: “Виховні традиції мають вирішальне значення для відродження національного характеру народу. Водночас варто розрізняти зовнішні формальні знаки, такі як білі сорочки-вишиванки, шаровари, козацькі вуса, оселедець на голові тощо. Не тільки їх вважати головними ознаками. Серцевиною виховної традиції є здобутки духовні, народні ідеали, пов'язані із світоглядом, релігією і мораллю” [1, с. 201].

Історична методологія сприяє вихованню морально-духовного почуття історії, зокрема це стосується нашої рідної мови. Мові надається велика увага у духовному розвитку особистості майбутнього вчителя. Д. В. Павличко називав мову “духовною основою” життя:

*Як гул століть, як шум віків
Як бурі подих – рідна мова,
Весняних пахоців листків,
Сурма походу світанкова,
Неволі стогін, волі спів,
Життя духовного основа* [9, с. 11].

Відомий педагог П. Ф. Каптерев писав: “...мова містить у собі дві суттєво важливі і різні сторони: збірку результатів народного мислення, народної творчості, – словом, всієї душевної народної діяльності, і збірку способів мислення, вказівку на предметну точку зору, своєрідну логіку, особливу побудову роздумів” [3, с. 225]. У наукових дослідженнях Ю. Лотмана підкреслюються: “Закони побудови художнього тексту значною мірою суть закони побудови культури в цілому” [6, с. 11]. Сучасні вчені, досліджуючи код національної спадкоємності, дійшли висновку, що національна культура, менталітет, характер залежать від побудови мови. У залежності від того, як народ говорить, як будує фразу, зокрема – пластично і вільно, чи жорстко закріплює слова у чітко відведених їм місцях. Саме від мовної побудови залежить і менталітет, і характер нації. З наведеним аспектом мови пов'язаний характер англійців чи французів, які прагнуть все раціоналізувати і виміряти, а не споглядати як слов'яни. Східним же слов'янам притаманний

споглядальний характер світогляду: яскрава образність, багата фантазія, добре розвинута асоціативність мислення, домінування сакральних відносин з міфологічним світом [7, с. 16].

Мова потребує нашого оберегу, своєрідної екології слова. У давнину слова мали сакральний, багатомірний зміст. Нині слова стали більш аналітичними, раціональними і часто втрачають первинну глибину змісту. Сучасний інформаційно-раціоналістичний підхід до мови збіднює її звукову мовні можливості. Національна мова з точки зору екології слова – це своєрідний геном народу. Для відродження і відтворення традицій нашого народу важливо зберегти національний геном.

У геномі вітчизняної культури безцінною скарбницею є народна мова казок, міфів, билин, прислів'я. Нашій словесній “матері” – казкам, міфам, билинам притаманна велика виховна духовна сила. Особливе місце тут посідає християнська міфологія з чудесами Різдвяної ночі, з колядками і вітаннями; дивовижною грою сонця на Паску, зеленим зачаруванням на Трійцю. Казки і міфи є високою реальністю, котру, як і нашу мову, і нашу азбуку важливо зберігати і захищати так як і ліси, річки, землю.

Наведеному аспекту відповідають напрацювання давньоруської культури, які містять високий педагогічний потенціал. З нашої точки зору, їх доцільно запозичити в сучасну освіту, оскільки проблема взаємин людини і природи залишається актуальною духовною проблемою сьогодення. Християнська культура виховує вміння відчувати за видимими речами – їх духовний зміст, здатність сприймати духовні поняття, користуючись образами сонця, дерева, неба, дороги, річки. Видимий оку порядок у природі стає відображенням невидимого, духовного світу, в якому панують закони краси. Варто наголосити, що поняття краси на Русі сприймалась не лише як естетична, але й як онтологічна категорія. Саме онтологічне розуміння краси містить високий педагогічний потенціал краси. У давньоруській культурі краса була засобом пізнання істини. Непорядні вчинки людини сприймалися як відступ від істини, як щось тимчасове і аморальне, що виступає ознакою антицінностей.

Давньому русичу завжди було притаманним і аксіологічне ставлення до краси природи. Православна аксіологія наголошує, що розглядати природу лише фізичними очима, а не духовними – означає залишатися на поверхні знань про природу, не збагнувши глибин її аксіології та істинної краси. наведена аксіологія зберіглася у пізніші часи і стала сутнісною рисою української етнонаціональної ментальності. Одним з напрямів такої

ментальності став принцип формування “пейзажного мислення”. Цей вид мислення був характерним саме для давніх русичів. Для візантійця, який жив у вкрай урбанізованому середовищі, природа не мала такого емоційного, сакрального й естетичного значення. В античній свідомості природа також не виступала як самостійна естетична цінність. Відомо, що у мистецтві Давньої Греції та Давнього Риму пейзаж як образотворчий жанр був відсутній. Проте, для Русі “пейзажне мислення”, стало характерною ментальною ознакою православної культури. Воно орієнтувало на сприйняття світу, як єдиного гармонійного цілого, яке не можна руйнувати. Природа сприймалась як єдиний одухотворений організм, який одухотворений не зовнішніми, а внутрішніми зв'язками, а їх руйнація є згубною як для природи, так і для людини.

Отже, в системі національного виховання “пейзажне мислення”, посідало особливе місце у розумінні світу і людини. Засобом його формування стало не лише споглядання краси оточуючого світу, а й залучення до сакральних глибин православного образотворчого мистецтва. Так, філософія давньоруської архітектури, як мистецтва формування простору, виховувала “пейзажне, ландшафтне мислення”. Розміщення більшості храмів на ландшафтному підвищенні стає своєрідним закликком до особи – підністись духом. Храм нагадує про високе покликання людини у християнстві – через власне духовне зростання об'єднати в гармонійній єдності весь світ. У православних мистецьких здобутках підкреслюється, що світ, створений Словом Божим, потребує ще й слова людини. Мистецтво закликає особистість до художньої творчості, результатом якої повинен стати “образ” – довершена у духовному відношенні людина.

У православ'ї, “екологічний імператив” тісно пов'язаним з “духовним імперативом” особистості, а у третьому тисячолітті актуалізація цього зв'язку посилюється значною мірою. Вивчення природи у наш час не охоплює всього спектра проблем, оскільки не містить ведучого кадастру – кадастру духовних ідей та етичних норм – “екологічного імперативу”. Сучасні концепції гуманітаризації освіти повинні ґрунтуватися у вихованні особистості майбутнього вчителя на вищих духовних цінностях, що охоплюють не лише стосунки між людьми, але і стосунки з природою.

Отже, давньоруське мистецтво за допомогою художніх методів поєднує минуле з сьогоденням, подаючи духовно-педагогічний аспект “читання” часу засобами мистецтва. Оволодіння таким “читанням” сприяє

духовному розвитку особистості майбутнього вчителя засобами православної культури. Підсумувати історико-етнічні аспекти мистецтва в процесі духовного розвитку майбутнього вчителя можна словами О. П. Рудницької: “Культурний прогрес нації виявляє і аналізує історія. Розуміння творів мистецтва змінюється від епохи до епохи... культурні цінності є вічними і постійно збагачуються та доповнюються новими гранями художнього смислу, новими смисловими реєстрами. Історична дистанція в часі, що завжди накопичує величезний культурний зміст, дає можливість виявити, осягнути, реконструювати та інтерпретувати мистецькі цінності минулого, подивитись більш глибоко і уважно на художні твори сучасності, зрозуміти складні проблеми культури сьогодення” [12, с. 46-47].

Наведений аналіз засвідчує, що у давньоруській культурі духовна ситуація була такою, коли поняття “традиції” описувало своєрідну моральну матрицю, яка програмувала майбутнє. Традиція охороняла і людина, покладаючись на неї, знаходилася у духовній безпеці і стояла на перевірених віках, правильних моральних позиціях. У наш час традиція часом вважається чимось вчорашнім, що вже немає своєї актуальності та впливу на особистість і навколишній світ. Проте, сучасній освіті доцільно залучитися до національних традицій. Історична пам'ять є необхідною умовою духовного самовизначення, без якого неможливе повноцінне життя в національній культурі. Згасання цієї якості в житті людини означає занепад культури. Позбавити людину історичної пам'яті означає позбавити її культури, духовного самовизначення, а значить, зруйнувати її особистість.

Залучення історико-етнічного аспекту духовного розвитку особистості майбутнього вчителя засобами національних традицій православної культури містить високий педагогічний потенціал, що може суттєво збагатити сучасну педагогіку. Визначне місце у цьому процесі належить спадкоємності національних традицій освіти та виховання. Без глибокого вкорінення у вітчизняній традиції, вивіреній досвідом багатьох поколінь, позитивних духовних результатів в освіті не здобути. Відновлення благодатної спадкоємності православної спадщини, залучення в освіту її аксіологічних глибин сприятиме духовно-моральному осмисленню історичного шляху розвитку нашої культури, залученню до безцінних культурно-національних надбань слов'янського менталітету, які повинні бути збережені у процесі реформи сучасної системи освіти.

Висновки. Проведений аналіз дозволив навести наступні висновки.

На історико-етнічному етапі духовного розвитку особистості майбутнього вчителя у педагогічному плані здійснюється:

- виховання духовно-морального розуміння історії;
- усвідомлення нашого духовного родоvodu;
- захист етнічної самобутності народу;
- збереження національної ідентичності;
- відродження національного ідеалу;
- відродження і збереження мовних традицій.
- розвиток екологічного мислення;
- залучення до традицій духовно-національного виховання;
- патріотичне виховання;
- виховання толерантного ставлення до інших конфесій.

Наведений перелік переконливо свідчить, що впровадження історичного та етнокультурного підходу сприятиме духовному розвитку майбутнього вчителя, відновленню цілісності його особистості.

Використана література:

1. Вишневецький О. Сучасне українське виховання. Педагогічні нариси / Львівський обласний науково-методичний інститут освіти, Львівське обласне педагогічне товариство ім. В. Г. Ващенко. – Львів, 1996. – 238 с.
2. Концепція національного виховання // Освіта. – 26.10.1994.
3. Каптерев П. Ф. Избранные педагогические сочинения / под ред. А. М. Арсеньева. – М. : Педагогика, 1982. – 704 с.
4. Костенко Л. Вибране. – К. : Український письменник, 1999. – 157 с.
5. Куліш П. Вибрані твори. – К. : Дніпро, 1969. – 560 с.
6. Лотман Ю. М. О семиосфере // Семиотика культуры. – М., 1989.
7. Миловатский В. С. Об экологии слова. – М. : Просветитель, 2001. – 63 с.
8. Митрополит Іларіон. Служімо своєму народові! // Слово преовященнішого Іларіона, архієпископа Холмського і Підляського на III зїзді декаєів дня 10 лютого 1942 року. Скорочений запис секретаря. – Холм, 1942. – С. 5.
9. Павличко Д. В. Правда кличе. – Львів : Книжкове журнальне видавництво, 1958. – 176 с.
10. Памятники литературы. – Вып. 2. – М., 1978. – 704 с.
11. Петров В. М. Три Эпифания в педагогической мысли Московской Руси // Педагогика. – 1997. – № 6. – С. 91-98.
12. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька. – К. : Освіта, 2002. – 270 с.
13. Леся Українка. Зібрання творів у дванадцяти томах. – К. : Наукова Думка, 1975. – Т. 1. – 448 с.
14. Шевченко Т. Г. Вибрані твори. – К. : Дніпро, 1970. – Т. 1. – 408 с.

РАШКОВСКАЯ В. И. Духовное развитие личности будущего учителя – историко-этнический вопрос.

В статье приведен и проанализирован педагогический потенциал исторических и этнических путей духового развития личности будущего учителя в современной педагогике.

RASHKOVSKAYA V. I. Spiritual development of personality of future teacher is a history and ethnology question.

In the article pedagogical potential of paths of spirit development of personality of future teacher history and ethnology in modern pedagogics is resulted and analysed.

**Ревуцька С. О.
Київського міського педагогічного університету
імені Б. Д. Грінченка.**

ВПРОВАДЖЕННЯ АКТУАЛЬНИХ ФОРМ ТВОРЧОГО МУЗИКУВАННЯ

У статті розглядаються традиції імпровізаційного мистецтва та їх місце в процесі розвитку творчих здібностей. Особливо відзначена роль імпровізації у навчальному процесі, як важливого компонента у комплексному розвитку особистості музиканта.

Навчання підбору по слуху і імпровізації за останнє десятиріччя набуло певного авторитету у сучасній музичній педагогіці. Важко заперечувати значення цих видів творчої музичної діяльності в навчанні музиці, а особливо в практичній роботі педагога-музиканта особливо зараз, коли при визначенні пріоритетів вітчизняної музичної педагогіки стали враховуватися запити населення. Навчання підбору по слуху і імпровізації як навичкам, сприяючим розвитку творчого потенціалу студента, стало невід'ємною частиною формуючої концепції сучасної професійної вищої освіти. Підбор по слуху, полегшуючи музиканту роботу при відсутності необхідного нотного тексту та імпровізація, створюючи йому умови для творчої самореалізації в професійній діяльності, якнайкраще відповідає принципам базової вищої музичної освіти.

В той же час, випускники середніх спеціальних і вищих музичних навчальних закладів, у своїй професійній діяльності при підборі і гармонізації мелодії і акомпанементу по слуху, як правило, залишаються безсилими навіть перед найпростішими музичними темами. Музично-теоретичні навчальні предмети, на вивчення яких витрачається основний час студента, при усьому багатстві зібраних в них відомостей про музичну мову, структуру твору, виразних засобах музики тощо, не можуть змінити ситуацію.

Склалась досить ґрунтовна й різнобічна методична система навчання гри на фортепіано у коледжах та вищих навчальних закладах. Водночас багато питань музичної освіти учнів цих закладів потребують свого